

En kusthistoria från Ångermanland.

Nordström, Ludvig,

59 C Br.

National Library
of Sweden

Om man ser ett stort berg i ett stort landskap med det vida hafvet inunder och himlen ofvan, ja, man säger sig: detta är vackert, det är storartadt, det är magnifikt. Men berget står där dött, i alla fall, som en skulptur.

Men om man då plötsligt får se en människa vid bergets fot; en fiskare, som reder sina garn, en bonde, som går och plöjer sin åker eller en käring, som stultar med en risknipa på ryggen — strax får berget lif, strax uppstår ett faktiskt om också oförklarligt samband mellan den orörliga stenmassan och det lilla krypet, som rör sig fram i skydd af denna massa. Berget förminskas till mänskliga proportioner, och människan, i all sin litenhet, får något af bergets oändliga majestät. Så skänka de hvarandra af sina egenskaper, och det hela förlänas jämvikt, sammanhang och mening.

Det finnes ett högt berg i mellersta Ångermanland, som heter Ringkalle-berget, och vid dess fot tränger en fjärd in från hafvet.

En gång bodde där på stranden en gammal fiskare, som hette Fredrik Åström; han bodde ensam i en mossgrå stuga och på gården växte en rönn.

En dag på senhösten kom han ut ur stugan, med en stor skinnmössa på hufvudet, ylleschalar om halsen och sälskinns-pjäxor på fötterna.

Det var en solklar och kall dag, himlen glänste till ibland öfver hafvet, som om solstrålarna brutit sig i snöstjärnor, och luften var alldeles stilla. Nere vid stranden låg is, och hela landskapet var vitt, hvarigenom fjärden föreföll dubbelt svart och kall. Ingenting rörde sig i denna öde trakt, den dagen, inga fåglar flögo, inga djur betade på de uppstickande tufvorna; det enda som rörde sig var denne gamle Fredrik Åström, och just därför att han ensam representerade rörelsen, tycktes han så hemlighetsfull och besynnerlig, och Ringkallen skänkte honom allt sitt hundratusenåriga majestät. Själff fick berget ett omtänksamt och faderligt drag, det syntes följa hvarje Åströms minsta rörelse, och när han stötte sin båt från stranden och rodde ut på fjärden, bokstafligen sjönk Ringkallen samman, som en gammal man sjunker ner i sin fadermördare under högmässan.

Åström rodde långsamt längs stranden, vattnet var blankt som is och i sina vågningar stundom gräsgrönt, stundom kornblått, stundom mässingsgult. Men det visade tydligt vinterns välde. Det låg tungt och dödt, och stränderna hade fallit in och magrat, ty sommarns pussighet var ju borta.

Åström tillbragte sina dagar med att på detta sätt fara och kajka kring stränderna, det hade han gjort år efter år, sen han var ung. Han tog i land, då och då, på en ö, drog upp båten, halade högra handen långsamt ur bälgvanten, snöt sig i fingrarna, strök sig betänksamt om näsan, satte fundersamt på sig bälgvanten, hostade och kraxade ett par tag, det lät: hrm (om det tecknet kan förstås !), och så släpade han fötterna uppåt ön och försvann mellan klipporna. (Han kallades i trakten för Sengångaren.) Nu lade han märke till harspår, stötte upp fågel, stannade framför de emblem, som ångbåtspojkar målat med oljefärg på stenarna, medan de legat förankrade för storm med sina timmergrimmor under sommarn. Det var initialer, hjärtan med en låga skjutande upp som ur en fabriksskorsten och andra sinnebilder för det, som fyllt deras hjärta och tanke. Hrm! kraxade Fredrik Åström, drog långsamt af sig bälgvanten, snöt sig i fingrarna, strök sig betänksamt om näsan, satte fundersamt på sig bälg-

vanten igen, hostade, kraxade och hasade sig öfver ön ner till båten.

Emellertid följde han på detta sätt naturens lif, och han satt inne med kunskap om strömmarnas gång och tider, han kände viken, där skrakarna slog ner, han visste lommens och ändernas plats, han låg och dref, där strömmingsstimmen släppte luftbubblorna upp genom vattnet, och han kände igen sälarna så väl, att han kunnat lägga bort titlarna med dem.

Nå, sälarna! Denna dag hade han farit ut just för en särskild säl, som höll sig sen någon tid på Germunds-öns östra sida, och den ämnade han nu skjuta med sin gamla lodbössa.

Jag kan inte hjälpa det, mig förefaller det underligt, mystiskt, skickesedigt, när jag ser framför mig, hur denne gamle säfliche Fredrik Åström långsamt ror ut till Germunds-ön, medan Ringkallen står och ser betänksamt efter honom, som visste det gamla berget någonting. Och inte nog med att Ringkallen vet något, alla de andra bergtopparna rundt fjärden ha utaf Ringkallen också fått veta det, och alla titta de efter Fredrik Åström, tungt, avfaktande och stumt som en nämndemannaskara vid tinget.

Men Fredrik Åström själf, han bara ror men vet ingenting alls.

Sälstackarn öster om Germunds-ön vet heller ingenting. Han dyker ner och slukar kannvis med strömming, och rätt hvad det är, kommer han upp till ytan igen, blank i hufvut som en barberargesäll men slug i ögat som en olurad jämtlandsbonde.

Och öfver denna lilla iskalla fläck på jordklotet skiner den litet matta solen och knäar bort mot väster för att ändtligen få komma i säng.

Ja, och så börjar historien, då!

Germunds-ön var liksom de andra öarna skodd med is, och kräng stränderna lågo isflak, som frusit fast.

När Fredrik Åströms båt skrapade mot iskanten, kraxade Fredrik Åström, reste sig, steg ner på flaket och drog båten. Han vickade på den för att känna, om den låg säkert; det

var fallet. Då halade han handen ur bälgvanten och snöt sig i fingrarna. Sen hämtade han lodbössan, och så hasade han sig bort öfver stranden.

När han försvunnit ur sikte och allt återigen var orörligt, stodo de där, dessa vadmalsmörka ångermanlandsberg så döda som oförståeliga antediluvianska skulpturer.

Hvad skulle nu egentligen hända?

Fredrik Åström stod orörlig på stranden och tittade efter sälen, som han tänkte skjuta. Han gäspade och kliade sig under hakan, hvarvid underläppen sköt upp och gjorde honom så ful man öfver hufvud får begära af en människa, att hon skall kunna vara. Och när han åter sänkte ansiktet och lät blicken gå på spejning öfver hafsytan, så låg den lika tom och död.

Men nu visste han, att sälen, rätt hvad det led, skulle dyka upp, och han lade sig därför i en liten skrefva ytterst på en hälla, och där mådde han i själfva verket alldeles förträffligt; smälte maten, tuggade snus och funderade på hvad han skulle anskaffa för skottpengarna.

Hos den, som tillbringar lifvet i ödebygder, uppstår ett egendomligt sätt att förnimma lifvet och dess bortflytande ögonblick. Och Fredrik Åström förnam inte annorlunda än andra. Han låg med nacken mot en sten, blundade och kände solskenet som en ljumhet öfver ansiktet. För hans instängda ögon stod ett rött sken, och inne i detta sken växlade långsamt bilder af hans stuga, af dyningar på hafvet, af sälar som stucko hufvut öfver vattenytan och af annat, som bildade hans själ. Men samtidigt kände han pulsen häfvas och sänkas inne i hufvut, och därifrån kom den egentliga förnimmelsen af att han var till. Denna jämna vågrörelse vaggade honom, så att han lurade till, och alla ljud omkring honom ordnade in sig under pulsens slag; kan kände inte längre sitt hufvud, han skilde inte på dyningarnas häfningar och blodvägens häfningar, han slocknade själf bort i det röda skenet, och så var han försänkt i sitt ljufligaste tillstånd.

Men ibland måste han spotta likt alla andra, som tugga

snus. Då krängde han på hufvut och aflät en liten flod på hällen. Samtidigt orkade han skilja på ögonlocken och spana utåt hafvet.

En gång när han på detta sätt tittade upp, fick han syn på sälen, och den låg nära nog inom skotthåll. Åström drog en oerhörd gäsp, gnuggade sig i ögonen, stängde dörren om det röda nirvana, där han mått så godt en stund, och började hålla utkik, allt medan han gäspade, gång på gång.

Nu är det en gång så med sälen, att han ligger och gonnar sig i solskenet, han betar sig som en människa, hvilken badar i ljumt strandvatten.

Där låg han ute i vattnet och hade det på alla sätt utmärkt — här låg Åström och gäspade och tyckte inte heller, att det var så tokigt. Men helt sakta närmade sig sälen, och lika sakta vaknade Fredrik Åström och blef nästan en människa. Han kände en liten vänlig sinnesstämning för det blanka hufvudet där ute och morrhåren och alltsammans. Det var honom ett riktigt nöje att betrakta det intet ondt anande djuret, han skulle nästan ha kunnat klappa sälen och utan ifver flå den och sen låta den lite magrare gå ner i vattnet igen. Men det säkraste var ju dock att sätta en kula i örat på den näcken.

Och just nu borde det ske.

Sålunda aflät Åström en snusflod, stödde sedan lodbössan på en sten, gäspade lite grann, och sen han gäspat, började han sikta. Det måste han göra noga och omsorgsfullt, och det gjorde han. När han sålunda siktat en god stund, tittade han upp — jo, där låg sälen. Då böjde han sig ner igen och såg efter, om han siktat rätt. Jo, alldeles rätt. Då aflät han, försiktigt, ännu en snusflod, en stor snusflod, ty det källde nu i tänderna. Och så lade han kinden till kolfven, lät blicken åka längs pipan ut mot sälskallen, och så klämde han till. När röken skingrats, låg sälen kvar, och han var död.

Åström satte sig på stenen, och nu tittade han ner i den trånga bösspipans djup, där var bara mörker. Sen luktade han i mynningen, och det osade utmärkt godt. Slutligen

tog han fram snusdosan, lade in en grof sats i munnen och begaf sig bort efter båten.

Det var en behaglig vandring. Han ägde nu en hel säl, som representerade både brännvin och snus; dessutom var dagen så klar, luften så isande frisk och allting så lugnt och fint.

Utomordentligt nöjd med alltsammans steg Fredrik Åström långsamt ut ur småskogen och gick ner mot stranden, där hans båt — —

Hvar var båten?

Fredrik Åström stannade och tittade rakt ut i den solblå och iskalla luften.

Jo, för allt i världen, där ute låg båten och dref, några famnar från stranden. Solen var redan svartröd, och båt-sidan återspeglade lydigt dess dystra glans.

Fredrik Åström aflät en snusflod och hostade, och där-efter sade han för sig själf:

Ja, faen i det!

Båten hade ingen fart, den låg nästan alldeles stilla, och vattnet plaskade blott mot sidorna. Fredrik Åström, som inte på många år tänkt en tanke på hur hans gamla båt egentligen såg ut, fann nu med ens, att den låg så oändligt, så besynnerligt vackert på sjön. Men ta'n!

Han satte sig på en sten och betraktade den. Ingenting fanns, som gjorde stunden högtidligare än vanligt, vädret var ju vackert, dagen började skymma, luften var klar, om ett par timmar skulle det vara mörkt.

Germunds-ön var ingen otreflig ö, i synnerhet om man utan besvär kunde komma därifrån. Men stanna där, till dess att isen bar, bli där utan mat och utan tak öfver hufvut, det kunde inte vara någon uträkning med. Det insåg Fredrik Åström genast. Inte heller var det att vänta hjälp, nu passerade inga båtar. Det var bara att hämta tillbaka båten på något sätt; ja, det var att gå i sjön och simma ut efter den.

Fredrik Åström spottade långsamt, när han tänkt ut denna tanke, och sen gick han ner till stranden. Han vågade inte ta af sig kläderna, ty det kunde bli döden med ens, utan

han traskade ut i hafvet med sälskinnspxäxorna på och yllenschalarna om halsen och skinnmössan på hufvut. Men bälgvantarna lågo kvar uppe på stenen bredvid lodbössan.

Lurfvig som ett får simmade Fredrik Åström i det brännande kalla vattnet, och ögonen stodo på skaft, underläppen rörde vid nästippen, och den odödliga själen satt hopkrupen i struphufvut — ty rolig var färden ingalunda.

Så fick han då fatt i båtstäfven, högg fånglinan, tog den mellan tänderna, och därpå bar det i land igen. Sannerligen, båten såg lite förlägen ut, men alla bergen rundt fjärden glödde rödt af ifver, och solen föll handlost ner i väster som ett stekt äpple i askmörjan.

Men sen Fredrik Åström väl kommit i land, vände han sig, spottade betänksamt, sparkade till båten och sade lågt:

Din djäfvell!

Därefter langade han ombord lodbössan och bälgvantarna och for efter sälen. Den låg alltjämt och smågungade. Fredrik Åström halade ombord den tunga kroppen, och nu var skymningen redan märkbar.

Kölden hade tilltagit, luften blånade, imman sväfvade på vattnet, och kläderna immade också, de fröso till och knastrade, och gubben började skallra tänder.

Bannade kyligt! muvlade han till sig själf och rodde fort.

När han uppnått stranden midtemot, orkade han inte ro längre, han drog upp båten och band fånglinan i en stam, och sälkroppen, som nu var styf och hård, den fick ligga i båten med lodbössan.

Men själf började han springa genom skogen, som skymde så starkt, att ett par stjärnor redan syntes.

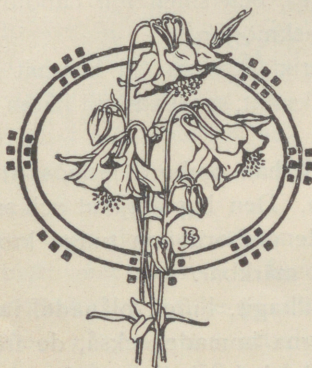
Han sprang, och det knastrade i isskorpan, som täckte honom. Han sprang och sprang och flåsade. Isen smalt redan, och det fuktiga tyget skafde och sved. Och innan han kom hem, var det kolmörkt.

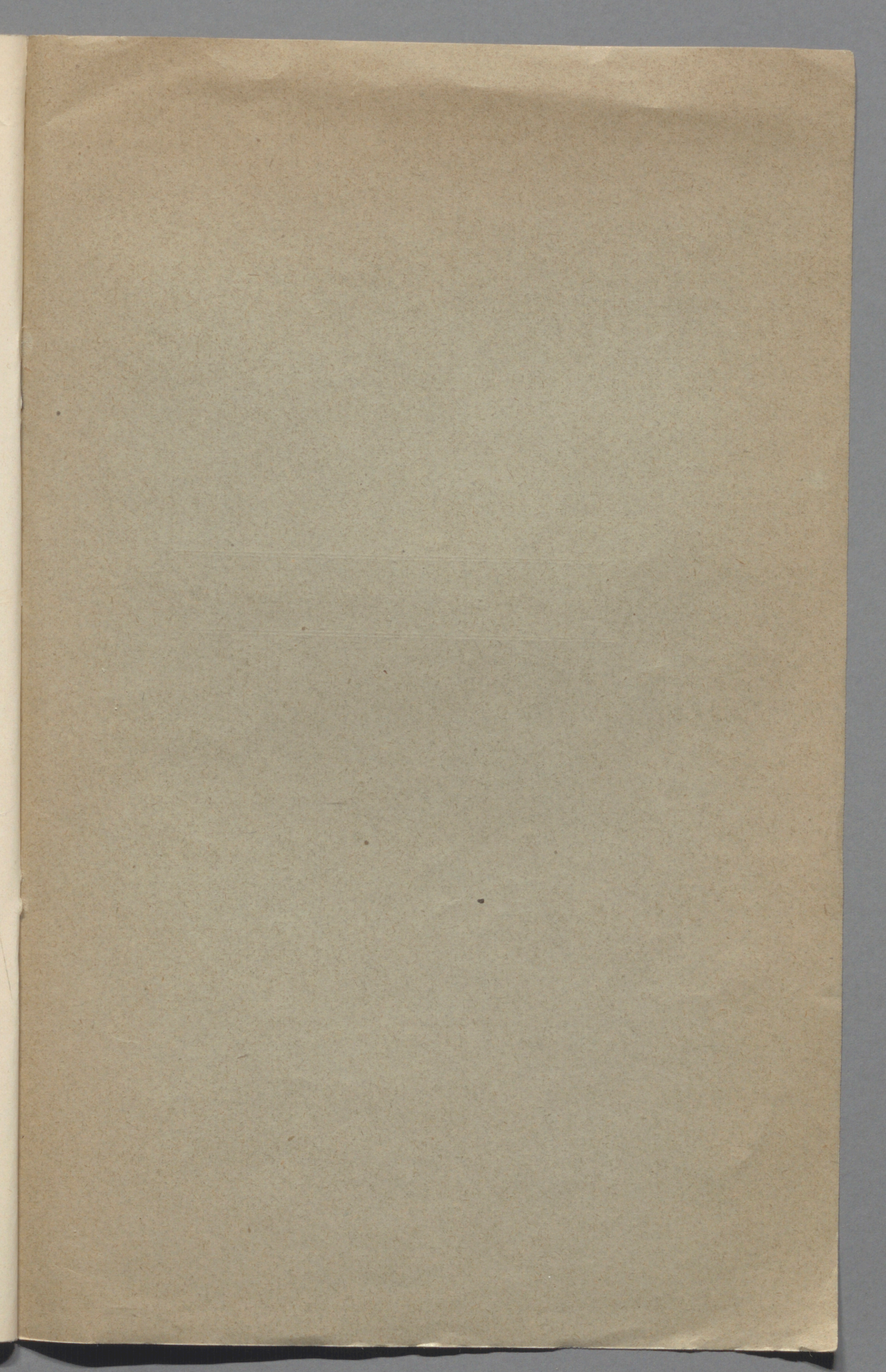
Men snart hade han eld i spisen och brännvin och kaffe framme, och han låg inkrupen i sina fällar och söp sig så full, att han sjöng och hojtade, medan stockarna i spisen

glödde ner och stjärnorna i fönstret blefvo allt rundare och större.

Hela bygden låg svart, och bergen stodo där i en ring kring fjärden och kring Fredrik Åströms stuga, hvars fönster glödde- och ur hvars skorsten små röda stjärnor dansade ut och flögo upp till alla de hvita stjärnorna i rymden.

Men inte ett ljud hördes, allt var som dödt, som om det aldrig varit annat än dödt, och det var ett öde land, ett öde haf, och hvad som hände här ute, det visste ingen.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1910.
